

บทที่ 18

เหตุผลหย่อนความรับผิดชอบ

ในกรณีที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นกรณีที่กฎหมายลดหย่อนการรับโทษให้ โดยบางกรณีลดมาตราส่วนโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือลดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด และมีบางกรณีกฎหมายยกเว้นโทษให้ทั้งหมด ดังจะได้อธิบายเป็นตอน ๆ ดังนี้

- ตอนที่ 1 เหตุที่เกี่ยวกับความเป็นคู่สมรสและความเป็นญาติ
- ตอนที่ 2 บันดาลโทษ
- ตอนที่ 3 เต็กกระทำผิด

ตอนที่ 1

เหตุที่เกี่ยวกับความเป็นคู่สมรส และความเป็นญาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่สมรสกันกับผู้ที่เป็ญาติกันนั้นย่อมแตกต่างกันไปจากผู้อื่นโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษมากกว่าหรือน้อยกว่าธรรมดาที่ได้ ซึ่งแล้วแต่ลักษณะของความผิด เช่น การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 285 มาตรา 289 เป็นเหตุเพิ่มโทษ หรือตามมาตรา 193 มาตรา 214 เป็นเหตุยกเว้นโทษหรือลดโทษ เป็นต้น

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 71 บัญญัติว่า “ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336 วรรคแรก และมาตรา 341 ถึงมาตรา 364 นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภรรยา หรือภรรยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดดังระบุมานี้ ถ้าเป็นการกระทำที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน หรือผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และนอกจากนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

จากบทบัญญัติของกฎหมายมาตรานี้ แยกออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ความเป็นสามีภรรยา
 2. ความเป็นญาติ
1. ความเป็นสามีภรรยา แยกพิจารณาได้ดังนี้
 - 1.1 สามีภรรยา

1.2 ประเภทของความผิด

1.3 ผลของการกระทำ

1.1 สามัญญา คำว่า “สามัญญา” ตามความหมายของมาตรา 71 นี้ หมายถึงสามัญญาที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือสามัญญาที่ได้จดทะเบียนสมรสกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 หรือสามัญญาที่ได้ทำการสมรสกันก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ย่อมเป็นสามัญญากันโดยชอบด้วยกฎหมายไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนสมรส ตราบใดที่ยังมิได้หย่าร้างกันย่อมเป็นสามัญญาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ตลอดไป มิใช่สามัญญากันตามความเป็นจริง เช่น ก.อยู่กินเป็นสามี ข.โดยมิได้จดทะเบียนสมรสได้ 4 วัน ก.ลักทรัพย์ของ ข. ไปโดยมิได้กลับมาอยู่กินกับ ข.อีก ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “กฎหมายลักษณะอาญามีได้บัญญัติว่าพฤติการณ์เช่นไรกฎหมายยอมรับนับถือว่าเป็นสามัญญากัน ฉะนั้น โดยปกติต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในขณะเกิดการกระทำผิดเป็นหลักกล่าวคือ ต้องได้มีการจดทะเบียนสมรสแล้ว อย่างไรก็ตามก็มีชายหญิงได้เสียกันโดยไม่จดทะเบียนสมรส แล้วภายหลังฝ่ายหนึ่งเอาทรัพย์ของอีกฝ่ายหนึ่งไป ซึ่งต้องอาศัยเจตนาเป็นหลักว่า มีเจตจิตลักทรัพย์หรือไม่”

1.2 ประเภทของความผิด

ความผิดที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 71 วรรคแรก จำกัดไว้เฉพาะบางความผิดที่ระบุไว้เท่านั้น คือความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 และมาตรา 335 ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 336 วรรคแรก ส่วนวรรคอื่นไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 71 ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ถึงมาตรา 348 ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ตามมาตรา 349 ถึงมาตรา 351 ความผิดฐานยักยอกตามมาตรา 352 ถึงมาตรา 356 ความผิดฐานรับของโจรตามมาตรา 357 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 358 ถึงมาตรา 361 ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 ถึงมาตรา 364 แต่ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 365 ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 71 วรรคแรก ฉะนั้นแม้จะเป็นสามัญญากระทำต่อภริยาหรือภริยากระทำต่อสามี ก็ต้องความผิดและต้องรับโทษ

ข้อสังเกต

ก. มีอีกกรณีหนึ่งที่กฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษ ศาลจะลงโทษหรือไม่ก็ได้ในการช่วยเหลือกันอันเป็นการกระทำเพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามีหรือภริยาของผู้กระทำ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193 แต่กรณีตามมาตรา 193 นี้ มิใช่กรณีของมาตรา 71 เพราะมิใช่การกระทำที่สามัญญากระทำต่อภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี (มาตรา 193 บัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิด

ดังกล่าวมาในมาตรา 184 มาตรา 189 หรือมาตรา 192 เป็นการกระทำเพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามีหรือภริยาของผู้กระทำศาลจะไม่ลงโทษก็ได้)

ข. กรณีที่จะอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 71 จะต้องเป็นความผิดที่สามีกระทำต่อภริยา หรือ ภริยากระทำต่อสามี กล่าวคือฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กระทำความผิด อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เสียหาย ถ้าเป็นการกระทำต่อผู้อื่น ผู้อื่นเป็นผู้เสียหาย ย่อมไม่ใช่กรณีตามมาตรา 71 ตัวอย่างเช่น ภริยาลักทรัพย์ของผู้อื่นไปให้สามี สามีรับเอาทรัพย์นั้นไว้โดยรู้ว่าเป็นทรัพย์ที่ภริยาลักมา ดังนั้นภริยาย่อมมีความผิดฐาน ลักทรัพย์ สามีมีความผิดฐานรับของโจร เพราะมิใช่สามีภริยากระทำต่อกัน แต่ผู้อื่นคือเจ้าของทรัพย์ ที่ถูกลักเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 688/2465) และคำพิพากษาฎีกาที่ 923/2476) แต่ถ้า ผู้อื่นลักทรัพย์ของสามีมา ภริยารับทรัพย์นั้นไว้โดยรู้ว่าทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ที่ลักมาภริยาไม่ต้องรับ โทษ เพราะเป็นการกระทำต่อกันระหว่างสามีภริยา ตามมาตรา 71

1.3 ผลของการกระทำ ในกรณีสามีภริยากระทำความผิดต่อกันตามความในวรรคแรกของ มาตรา 71 สามีหรือภริยายังคงมีความผิดอยู่เพียงแต่กฎหมายยกเว้นโทษให้

2. ความเป็นญาติ เมื่อพิจารณาความในมาตรา 71 วรรค 2 นี้ แยกพิจารณาออกได้เป็น 2 กรณีคือ

2.1 ตัวผู้กระทำมี 2 ประเภท คือ

2.1.1 บุพการีกับผู้สืบสันดาน

2.1.2 พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

2.2 ผลของการกระทำ

2.1 ตัวผู้กระทำ แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 บุพการี กับผู้สืบสันดาน ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ คำว่า บุพการี ผู้สืบสันดาน มีความหมายเพียงใด มาตรา 71 วรรค 2 มิได้บัญญัติความหมายไว้แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้บุพการี” กล่าวคือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด “ผู้สืบสันดาน” กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ และเมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาฎีกา ศาลฎีกาตีความหมาย คำว่า “ผู้สืบสันดาน” รวมถึงบุตรนอกกฎหมายด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 303/2497) หรือ “ผู้สืบ สันดาน” หมายความว่าผู้สืบสันดานตามความเป็นจริง แม้บิดามารดาของตนจะมีได้จดทะเบียน สมรสกันก็ตามบุตรนั้นก็ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1526/2497) และโดยที่มาตรา 71 วรรค 2 นี้ ได้บัญญัติไว้เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า บุพการี กับผู้

สืบสันดานควรถือตามความเป็นจริงโดยไม่จำกัดคำหนึ่งว่า ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ส่วนบุตรบุญธรรมนั้น จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา 71 วรรค 2 นี้หรือไม่ ตามปกติบุตรบุญธรรมมิใช่ผู้สืบสายโลหิตโดยตรง แต่บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ของผู้รับบุตรบุญธรรม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1598/28) ผู้เขียนเห็นว่า การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพียงให้สิทธิแก่บุตรบุญธรรมตามความหมายในทางแพ่งการตีความในประมวลกฎหมายอาญา ต้องตีความโดยเคร่งครัดจะเน้นบุตรบุญธรรมตามความเห็นของผู้เขียนจึงไม่ได้รับประโยชน์ตามมาตรา 71 วรรค 2 นี้

นอกจากนี้ยังได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 956/2509 ได้วินิจฉัยว่า “คำว่า” “ผู้สืบสันดาน” ตามพจนานุกรมหมายความว่าสืบเชื้อสายมาโดยตรงและตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1586,1587,1627 แสดงว่าบุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะแตกต่างกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมก็มีฐานะต่างกับบุพการีโดยตรงของบุตรบุญธรรมอยู่หลายประการ มาตรา 1568,1627 เป็นบทบัญญัติพิเศษให้สิทธิบางประการแก่บุตรบุญธรรมในทางแพ่ง เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางครอบครัวและมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้น ต้องใช้โดยเคร่งครัดเฉพาะการตีความถ้อยคำ ในประมวลกฎหมายอาญา ก็ต้องตีความโดยเคร่งครัด จึงหาข้อที่จะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตีความ คำว่า “ผู้สืบสันดาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรค 2 ไม่ บุตรบุญธรรมจึงมิใช่ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี ตามมาตรา 71 จึงยอมความไม่ได้

2.1.2 พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

ในความหมายนี้ กฎหมายจำกัดเฉพาะพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันเท่านั้น และย่อมถือตามความเป็นจริงเช่นเดียวกับบุพการี และผู้สืบสันดาน แม้บิดามารดาจะมีได้จดทะเบียนสมรสกันก็ตาม ก็ยังถือว่าเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน และหากบิดาได้จดทะเบียนรับรองบุตรบางคนให้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรคนอื่น ๆ ที่มีได้จดทะเบียนรับรองบุตรก็ยังถือว่าเป็นบุตรที่ร่วมบิดามารดาเดียวกันย่อมได้รับประโยชน์ตามมาตรา 71 วรรค 2 เช่นเดียวกันแต่ถ้าบิดาไม่ปรากฏเสียเลย แม้จะเกิดจากมารดาเดียวกันก็จะถือว่าร่วมบิดามารดาเดียวกันไม่ได้

พี่น้องที่ร่วมแต่เฉพาะบิดาหรือแต่เฉพาะมารดาเดียวกันย่อมไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 71 วรรค 2 นี้

2.2 ผลของการกระทำ แยกพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1 ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ หมายความว่าความผิดที่บุพการีหรือผู้สืบสันดานกระทำต่อกันหรือพี่น้องร่วมบิดามารดากระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ (เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน) เช่น ความผิดตาม มาตรา 334 ถึง มาตรา 336 ซึ่งเป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้ มาตรา 71 วรรค 2 นี้ ก็ให้ยอมความกันได้

2.2.2 ในกรณีไม่ยอมความกัน หากไม่ยอมความกัน มาตรา 71 วรรค 2 ก็ให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษจำเลยน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้โดยไม่จำกัดคำนึงถึงโทษขั้นต่ำสำหรับความผิดนั้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 528/2506 ได้วินิจฉัยว่า ข้อความในมาตรา 71 วรรค 2 ที่บัญญัติว่า “ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” นั้น มีความหมายว่า เมื่อไม่มีการยอมความกัน ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางครอบครัวที่สนิทสนมให้น้อยกว่าคนธรรมดาลงไปอีกก็ได้ หาใช่ทำให้ความผิดอันยอมความกันได้ กลับกลายเป็นความผิดที่ยอมความกันไม่ได้แต่อย่างใดไม่ แต่ยังคงถือว่าเป็นความผิดที่ยอมความกันได้อยู่อย่างเดิมเมื่อมีการถอนคำร้องทุกข์ก็ทำให้คดีระงับไปดังกล่าวมาแล้วอยู่นั่นเอง

ตอนที่ 2

บันดลโทษะ

“ผู้ใดบันดลโทษะโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

จะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายว่าการกระทำโดยบันดลโทษะกับการกระทำโดยป้องกันสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 องค์กรประกอบต่างกันเมื่อกระทำโดยบันดลโทษะก็ไม่ใช่เรื่องป้องกัน หรือกลับในทำนองเดียวกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1082/2511)

เหตุลดโทษเพราะบันดลโทษะตามบทบัญญัติมาตรา 72 จะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง
2. ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม
3. บันดลโทษะ
4. ได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น

องค์ประกอบข้อ 1 ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง

การข่มเหงอย่างร้ายแรงนี้ จะต้องเป็นการกระทำของบุคคลหรือเกิดจากพฤติการณ์ของบุคคล โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าการกระทำนั้นจะละเมิดต่อกฎหมายหรือไม่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์ทางธรรมชาติ ไม่มีการกระทำของบุคคลผู้รับผิดชอบแล้ว จะอ้างการข่มเหงมิได้

การข่มเหงที่จะก่อให้เกิดการกระทำความผิดเพราะบันดลโทษะนั้นจะต้องเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรง หากข่มเหงเล็กน้อยผู้กระทำจะต้องอดทน เช่น เขมายืนด่าว่าเราหน้าบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วก็เดินจากไปเราจะต้องอดทนต่อการด่าว่าเล็กน้อยนั้น เพราะกฎหมายมิได้สนับสนุนให้บุคคลบันดลโทษะ ต้องการให้มีการอดทนระงับอารมณ์มิให้โกรธง่าย ๆ การข่มเหงนั้นจะต้องร้ายแรงจริง ๆ กฎหมายจึงจะลดโทษให้ เช่น

จำเลยพบผู้เสียหายกำลังกอดภรรยาของจำเลยอยู่และได้เกิดต่อสู้กัน จำเลยใช้ปืนไลยิงผู้เสียหาย 4 นัด เป็นการกระทำโดยบันดลโทษะเนื่องจากถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ศาลลดโทษให้ตามมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 435/2504)

จำเลยเป็นหญิงมีภาระต้องเลี้ยงตนเองและน้องและส่งเงินเลี้ยงบิดามารดา จำเลยรักใคร่ได้เสียกับผู้ตายจนจำเลยตั้งครรภ์ ผู้ตายก็ตีตนออกห่างไม่ยอมพบ จำเลยโทรศัพท์ไปหลายครั้งก็

ไม่ยอมพุดด้วย วันเกิดเหตุจำเลยได้ไปคอยพบผู้ตายและพูดเรื่องจำเลยมีครรภ์ ผู้ตายว่าบอกให้เอา ออกก็ไม่เอาออก และไม่ยอมรับเป็นพ่อเด็กทั้งยังว่าจำเลยว่าอยากหน้าด้านไปหาผู้ตายเอง และว่า พ่อแม่จำเลยไม่สั่งสอนให้ดีอันเป็นการดูถูกเหยียดหยามกดขี่ข่มเหงจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอัน ไม่เป็นธรรมจำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายในขณะนั้น เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 846/2512)

จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจออกตรวจท้องที่พบผู้ตายกับพวกหลายคนถือไม้และท่อน เหล็ก จับกลุ่มกันอยู่ในเวลาวิกาล จึงเข้าไปสอบถาม พวกผู้ตายกลับเข้ากลุ่มมุดตีจำเลยจนศีรษะ แดกล้มลง จำเลยชักปืนออกมาผู้ตายกับพวกวิ่งหนี จำเลยได้ยิงไปทางผู้ตายถูกผู้ตายด้านหลังถึงแก่ ความตาย ดังนี้ การที่ผู้ตายกับพวกเข้ากลุ่มมุดทำร้ายจำเลยก่อนถือได้ว่าจำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจำเลยยิงผู้ตายกับพวกไปในขณะนั้น เป็นการกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1048-1049/2514)

องค์ประกอบข้อ 2 ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่มีสิทธิที่จะกระทำได้แล้วผู้ถูกกระทำจะต้องยอมรับ จะถือว่าเป็น การข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้ และเหตุอันไม่เป็นธรรมนั้นไม่จำเป็นต้องละเมิดต่อกฎหมาย ในทำนองกลับกันถ้าเป็นกรณีที่ผู้กระทำ (ผู้ข่มเหง) ไม่มีสิทธิกระทำ ซึ่งผู้ถูกข่มเหงไม่จำเป็นต้อง ยอมรับแล้ว แม้จะไม่ผิดต่อกฎหมาย ถ้าถือได้ว่าไม่เป็นธรรมแล้วย่อมได้รับยกเว้นโทษเพราะบันดาล โทสะ เช่น

ผู้ตายเมาสุรามาชวนจำเลยถึงบ้านเพื่อจะให้ไปดื่มสุราร่วมกัน ครั้นจำเลยไม่ไปและหลบ ขึ้นมาเสียบนเรือน ผู้ตายยังตามขึ้นมารังควานโดยกระชากแขนอีกเมื่อจำเลยขัดขึ้น ผู้ตายก็เข้าปลุกปล้ำ จนจำเลยทนไม่ได้จึงฟันเอา ดังนี้ จำเลยกระทำโดยบันดาลโทสะเพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วย เหตุอันไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 294/2508)

ผู้ตายต้องการเล่นไฟอีก จำเลยไม่ยอมเล่นด้วย ผู้ตายด่าจำเลยด้วยประการต่าง ๆ เป็นการ ที่ผู้ตายดูหมิ่นจำเลยด้วยถ้อยคำหยาบคาย ด่าแล้วด่าอีกจนจำเลยอดโทสะไม่ได้ ถือได้ว่าเป็นการ ข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจำเลยจึงตีผู้ตายในขณะนั้น เพราะบันดาลโทสะ ศาล ลงโทษให้ตามมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1586/2509)

จำเลยใช้เท้าถีบฝาเรือนใส่หน้าบิดา บิดาจึงเอามือตบขนาดใหญ่ตามจะแทงจำเลย จำเลย บัดมีตบหลุดจากมือบิดา แล้วหยิบมีตบนั้นทำร้ายบิดาในเวลาต่อเนื่องกระชั้นชิดนั่นเอง ถือว่า จำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 ซึ่งแม้

จำเลยจะมีไต่ถามเหตุบันดาลโทษะขึ้นต่อผู้ศาลก็มีอำนาจยกขึ้นมาวินิจฉัยเองได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1787/2511)

ผู้ตายเป็นภรรยาจำเลยอยู่กินด้วยกันมา 16 ปี โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส มีบุตรด้วยกัน 3 คน ก่อนเกิดเหตุ 2 ปี ผู้ตายกับ ท.สนิทสนมกันชอบไปเล่นการพนันด้วยกันและลอบเป็นชู้กันที่บ้านเวลาจำเลยไม่อยู่ จนคนทั่วไปลือกันว่า ท.กับผู้ตายเป็นชู้กัน จำเลยเคยขอร้องทั้งผู้ตายและ ท. ไม่ให้เกี่ยวข้องกันก็ไม่เชื่อฟัง เป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของจำเลยอย่างยิ่ง วันเกิดเหตุ ท. ขี่รถจักรยานยนต์ให้ผู้ตายนั่งซ้อนท้าย แลเห็นจำเลยกำลังเดินเข้าปากซอยทางเข้าบ้าน ซึ่งผู้ตายควรลงจากรถ และ ท.ควรกลับไปเสียก็ไม่กระทำกลับขี่รถผ่านจำเลยไปด้วยความทรงงองอาจไม่ยำเกรงจำเลยผู้เป็นสามี เป็นการเหยียดหยันสบประมาทอย่างร้ายแรง จำเลยจึงใช้ปืนยิงผู้ตายกับ ท. ไปทันทีทันใด ดังนี้ นับว่าจำเลยกระทำไปเพราะถูกข่มเหงในทางจิตใจอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม กรณีต้องด้วยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2792/2515)

การข่มเหงจะต้องเป็นการกระทำของบุคคลหรือพฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการละเมิดต่อกฎหมายหรือไม่ ข้อสำคัญอยู่ที่จะต้องเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม และเป็นการกระทำของบุคคล หากเกิดจากเหตุธรรมชาติ หรือสัตว์ไม่ใช่การกระทำของบุคคลแล้วจะอ้างว่าถูกข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้

การถูกข่มเหงอันไม่เป็นธรรมอาจจะถูกข่มเหงต่อตนเอง หรือต่อผู้อื่นก็ได้เช่นบิดามารดาของผู้กระทำโดยบันดาลโทษะหรือภรรยาของเขา เช่น

ผู้ตายไล่ตามน้องสาวจำเลยเพื่อจะข่มขืน มีคนขัดขวางและจับผู้ตายขังไว้โดยผู้ตายได้ร้องด่าจำเลยอยู่ตลอดเวลา และยังเตะพวกของจำเลยแล้ววิ่งหนีไป จำเลยได้ถือมีดพร้าไล่ตามผู้ตายไป 8 เส้น และฟันผู้ตายถึงแก่ความตาย ถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยบันดาลโทษะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2513)

ผู้ตายเคยละลาบละลั้งจะขอหลับนอนกับภรรยาจำเลยมาแล้วครั้งหนึ่ง วันเกิดเหตุผู้ตายขึ้นไปกอดรั้งภรรยาจำเลยบนห้างไร่ของจำเลยขณะที่จำเลยไม่อยู่ ครั้นจำเลยกลับมาเห็นจึงร้องว่าผู้ตาย ผู้ตายก็ผละออกแล้วกระโดดหนีลงจากห้างไร่ จำเลยคว้าได้ปืนยาวที่ฝังไว้ข้างฝาผนังตามไปยิงผู้ตายซึ่งกำลังเดินไปห่างจากจำเลย 3 วา กระสุนปืนถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือว่าจำเลยฆ่าผู้ตายเพราะบันดาลโทษะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 263/2515)

ส.ไม่รู้จักกับจำเลยมาซื้อสุราที่ร้านจำเลยดื่มแล้วแย่งกรรไกรซึ่งภรรยาจำเลยกำลังตัดผมจำเลยอยู่จะมาตัดให้เอง และขอเงินจำเลยกับอ้างว่าจำเลยไม่จ่ายเงินที่ ส.ถูกวางวัลสลากกินรวบ

ที่ชื่อจากจำเลย ส.จับแขนภริยาจำเลยล้วงกระเป๋ขอเงินภริยาจำเลย จำเลยยิง ส.ตายเป็นการกระทำ โดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1556/2519)

องค์ประกอบข้อ 3 บันดาลโทสะ หมายความว่าผู้กระทำถูกยั่วจนเกิดความโกรธขึ้น ความโกรธที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องวินิจฉัยโดยถือเอาความรู้สึกของคนธรรมดาทั่ว ๆ ไปที่อยู่ในฐานะเดียวกันกับผู้กระทำคามผิด แต่บุคคลทุกคนย่อมมีอารมณ์โกรธไม่เหมือนกัน ฉะนั้นจะ คำนึงถึงอารมณ์ที่โกรธง่ายกว่าปกติของผู้กระทำคามผิดไม่ได้ เพราะเท่ากับวินิจฉัยตามความรู้สึก ของผู้กระทำคามผิดเอง และนอกจากจะอาศัยข้อเท็จจริงตามสภาพความเป็นจริงแล้ว ยังต้อง คำนึงถึงสภาพของร่างกาย หรือจิตใจ การศึกษาอบรม พฤติการณ์ในขณะที่เกิดเหตุ การดำรง ชีพของผู้กระทำคามผิดด้วย

ยกตัวอย่าง เช่น

ตั้งใจไปจับขุขันธ์ของภรรยาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสกันพอไปถึงบ้านภรรยาพบขุขันธ์ออกมาจาก ห้องนอนที่พะไลเรือนจึงใช้ปืนยิงขุขันธ์ตาย ดังนี้ไม่เป็นการป้องกัน แต่เป็นการกระทำทำโดยบันดาล โทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5/2501)

ผู้ตายพูดก้าวร้าวจำเลยว่าได้เตะพ่อจำเลย แล้วผู้ตายจำเลยต่อไปว่า “กูแก่แล้ว ใครเตะ พ่อกูละก็ต้องเคืองกัน” นายเที่ยงพูดห้ามผู้ตายผู้ตายด่านายเที่ยงและยิงปืนเข้าไประหว่างจำเลยกับ นายเที่ยงแต่ไม่ถูกผู้ใด ผู้ตายใช้ปืนตีนายเที่ยง จำเลยร้องห้ามผู้ตายหันมาหาจำเลยและใช้ปืนตีจำเลย จำเลยยิงปืนไป 1 นัดไม่ถูกใคร ผู้ตายหันหลังเดินผละออกมาได้ 1 วา จำเลยก็ยิงผู้ตาย พฤติการณ์ เช่นนี้แสดงว่าจำเลยได้ยิงผู้ตายเพราะบันดาลโทสะ โดยถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุไม่ เป็นธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 689/2508)

จำเลยมาพบเห็นภรรยาทำชู้ร่วมกับชายชู้ร่วมประเวณีกันในห้องครัว ขุขันธ์หนีไปจำเลยได้ด่าว่า และตบตีภรรยา ภรรยาต่อสู้อัย จำเลยจึงใช้ไม้ฟันตีภรรยาถึงแก่ความตายพฤติการณ์เช่นนี้เป็นการ กระทำโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 551/2509)

ผู้ตายเป็นทหาร จำเลยมีอายุกว่าสิบเจ็ดปี มีอายุน้อยกว่าคนอื่น ๆ ในหมู่นั้นก่อนเกิดเหตุ ผู้ตายขอยืมปืนจำเลยไปเที่ยว แต่จำเลยไม่ให้ ผู้ตายกับจำเลยเถียงกันมีคนบอกให้ผู้ตายกลับไปเสีย ผู้ตายก็กลับไป แต่แล้วกลับย้อนตามจำเลยมาอีกพร้อมกับพูดว่า พวกมึงแน่แคไหน กูรู้ได้อยู่ แล้ว ผู้ตายก็วิ่งมาใกล้จำเลย จำเลยยิงปืนขึ้นฟ้า 1 นัด และวิ่งหนีผู้ตาย ผู้ตายวิ่งไล่กับได้ร้องด่าด้วยดังนี้ พฤติการณ์ถือได้ว่าจำเลยถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมดา ฉะนั้นการที่จำเลย

ใช้ปืนยิงผู้ตาย จึงเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ ควรลงโทษจำเลยให้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 927/2510)

ผู้ตายรู้ล่วงหน้าจึงเป็นภรรยาจำเลยแล้วยังพยายามติดต่อทางซู่สาว จนหญิงนั้นหนีตามไปอยู่กับผู้ตาย จำเลยยังมีเยื่อใยติดตามไปพบภรรยาและผู้ตายเดินมาด้วยกัน จำเลยวิ่งหนีให้ภรรยากลับไปอยู่กับตนโดยดี ผู้ตายกลับสบประมาทว่าเป็นหน้าตัวเมีย ผู้หญิงเขาไม่รักจะตามมาทำไม ดังนั้นถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของจำเลยผู้เป็นสามีอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้บันดาลโทสะ เพราะถูกข่มเหงด้วยเหตุไม่เป็นธรรมตามมาตรา 72 จำเลยยิงผู้ตายตาย จึงได้รับประโยชน์ตามมาตรา 72 และเป็นเหตุให้ศาลรอการลงโทษไว้ตามมาตรา 56 ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1135/2504)

องค์ประกอบข้อ 4 ได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น

คำว่า “ในขณะนั้น” หมายถึงในขณะใด?

การกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ขณะนั้นตามความหมายของกฎหมายก็คือในระหว่างนั้น มิได้หมายความว่าจะต้องเป็นขณะเดียวกันกับการข่มเหงและบันดาลโทสะ การกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหง ถ้าผู้กระทำได้กระทำในระยะเวลาต่อเนื่องอย่างกระชั้นชิดในขณะมีโทสะรุนแรงอยู่ก็นับว่าเพียงพอแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2513)

การกระทำที่ถือว่ากระทำโดยบันดาลโทสะนั้นไม่จำเป็นจะต้องกระทำลงในพื้นที่หรือกระทำ ณ ที่ซึ่งถูกข่มเหงหากได้กระทำต่อผู้ข่มเหงในระยะเวลาต่อเนื่องใกล้ชิดแล้วก็อาจถือว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะได้

ผู้ตายกล่าวเสียดสีและไล่จำเลยออกจากวัดต่อหน้าชุมชน และยังบิดาจำเลยโดยจำเลยไม่ได้วิวาทด้วย ผู้ตายวิ่งหนีจำเลยวิ่งไล่ตาม ผู้ตายล้มลง จำเลยใช้มีดแทงทำร้ายผู้ตายรวม 17 แผล เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 518/2500)

คืนเกิดเหตุ ม.พาผู้ตายมาบ้านจำเลย เพื่อเอาตัว ป.ภริยา ม.ซึ่งเป็นบุตรของจำเลยไปโดยได้พากันขึ้นไปบนเรือนจำเลยซึ่งจำเลยกับพวกนอนกันแล้ว ม.เรียกให้ ป.เปิดประตู ป.ไม่เปิด ม.ก็ดันประตูจะเข้าไป จำเลยลุกขึ้นขัดขวาง ม. และผู้ตายขัดขึ้นจะเข้าไปเอาตัว ป.ให้ได้ โดยดันประตูเรือนจนไม้กลอนขัดประตูหักนับว่า ม. และผู้ตายกระทำความผิดด้วยความอุกอาจปราศจากความยำเกรงจำเลยซึ่งเป็นพ่อตาและเจ้าของบ้าน เป็นการข่มเหงจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จำเลยบันดาลโทสะขึ้นในขณะนั้น จึงยิงไปยัง ม. และผู้ตาย ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลย

ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ประกอบด้วย มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 97/2509)

ผู้ตายกับนายจำปาทะเลาะกัน ภรรยาผู้ตายพูดว่านายจำปา จำเลยจึงร้องห้ามไม่ให้เข้าข้างสามี แล้วผู้ตายใช้มีดแทงจำเลย จำเลยวิ่งกลับบ้านซึ่งอยู่ห่างจากบ้านผู้ตายประมาณ 1 เส้นเศษ เอาปืนมายิงผู้ตาย ดังนี้ ถือได้ว่าจำเลยยิงผู้ตายทันทีทันใดในขณะนั้นโดยบันดาลโทสะ เพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2509)

จำเลยถูกข่มเหง จำเลยได้ยิงคนที่ข่มเหงในขณะนั้น แต่เนื่องจากคนที่ข่มเหงต่างวิ่งหนีไปกระสุนปืนพลาดไปถูกผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เข้าร่วมในการข่มเหงจำเลยด้วยจำเลยก็ต้องมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 60 แต่การกระทำของจำเลยนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากจำเลยถูกข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม และกระทำลงไปโดยบันดาลโทสะ จำเลยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288,80 ประกอบด้วยมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1682/2509)

ผู้ตายขึ้นไปบนเรือนพบภริยาจำเลยอยู่คนเดียวจึงถูกตามเกี่ยวกราดทำนองข่มเหง ภริยาจำเลยจึงร้องขึ้น ผู้ตายก็ลงจากเรือนไป พอดีจำเลยกลับมาเกือบถึงบันไดบ้าน ได้ยินเสียงภริยาร้อง และเมื่อมาถึงบ้านทราบเรื่องจากภริยา ก็ตามไปห่างเรือน 6-7 เส้น ก็ทันผู้ตาย จึงทำร้ายผู้ตาย ดังนี้ถือว่าจำเลยกระทำโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 863/2512)

ผู้ตายมีปืนติดตัวไปในไร่ของจำเลย พูดคุกคามจะตัดไม้ในไร่นั้นทำนองข่มเหงจำเลย จำเลยห้ามแล้วผู้ตายกลับไม่พอใจ ยกปืนจ้องไปทางจำเลยจำเลยกับผู้ตายแย่งปืนกัน ปืนลั่นถูกจำเลยบาดเจ็บ หละหลุดจากมือผู้ตาย ผู้ตายวิ่งหนีไปโดยไม่มีอาวุธจำเลยไล่ตามไปฟันผู้ตาย การกระทำของจำเลยไม่เป็นป้องกัน แต่ถือว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 526/2513)

การกระทำโดยบันดาลโทสะเพราะถูกข่มเหงนี้จะต้องกระทำต่อผู้ข่มเหงเอง จะกระทำต่อบุคคลอื่นไม่ได้ เช่น ก. ข่มเหง ข. ข.ยอมต้องกระทำต่อ ก. โดยตรง จะไปกระทำต่อ ค. ซึ่งเป็นบิดาของ ก. มิได้ แต่ถ้าผู้อื่นนั้นอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุเสมือนสนับสนุนก็ยอมกระทำได้ ตัวอย่างเช่น ส.และป.ด่าจำเลยหยาบซำรุนแรงประมาณครึ่งชั่วโมง จ.เลยคว้ามืดดาบไปฟัน ส. ป.ตายและฟัน ค.น้อง ส.ด้วยแต่ไม่ตายเพราะ ค.พั่วพันอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุเสมือนสนับสนุนเป็นพวก ส.ป.ให้ฮึกเหิมถือว่าการที่จำเลยฟัน ค.เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1704/2518)

ผลของการกระทำโดยบันดาลโทสะ

การกระทำโดยบันดาลโทสะ ตามความในมาตรา 72 กฎหมายยังถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด

อยู่แต่ให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าจะลงโทษผู้กระทำความผิดโดยบันดลโทษะนั้นนั้นเพียงใดก็ได้ ดังได้บัญญัติไว้ในตอนท้ายของมาตรา 72 ว่า “ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” ซึ่งให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษโดยไม่จำกัดคำนึงถึงโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เช่น ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2508 ในกรณีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา เพราะบันดลโทษ ศาลลงโทษจำคุกเพียง 2 ปี แต่มีข้อควรสังเกตว่า ศาลจะไม่ลงโทษเลยไม่ได้ ซึ่งต่างกับกรณีกระทำด้วยความจำเป็นหรือป้องกันเกินสมควรแก่เหตุตาม มาตรา 69

แนวคำพิพากษาฎีกากรณีที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยบันดลโทษ

ผู้ตายให้เด็กไปเรียกจำเลยมา แล้วผู้ตายพูดทวงเงิน จำเลยเถียงว่าใช้แล้วจึงเกิดโต้เถียงกัน ผู้ตายกระชากคอเสื้อจำเลย จำเลยสะบัดหลุดวิ่งหนีขึ้นสะพานไปแล้วผู้ตายยังถือไม้โยกสับน้ำไล่ตามจำเลยขึ้นไปบนสะพานอีก จำเลยจึงฮึดสู้โดยชักมีดออกมา ผู้ตายถอยหลังพลาดตกน้ำ จำเลยก็กระโดดตามลงไปทันทีแล้วแทงผู้ตายไปที่เดียวถูกชายโครงแล้วก็เลิกลากัน ต่อมาผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนี้พอถือได้ว่าจำเลยได้กระทำไปเพราะถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม และจำเลยได้แทงผู้ตายโดยเหตุบันดลโทษในขณะนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 80/2503)

ผู้ตายเป็นลูกเขย ได้เอาปืนของจำเลยซึ่งเป็นพ่อตามายิงเล่น จำเลยต่อว่าผู้ตายโต้เถียงแล้วยิงปืนออกมาจากในเรือน 2 นัด นัดหลังไปโดนเสาไม้ซึ่งจำเลยนั่งแอบอยู่ สะเก็ดไม้กระเด็นไปถูกหัวจำเลยแตก จำเลยเข้าไปหยิบปืนในครัวมายิงผู้ตายขณะผู้ตายหันหลังลงบันไดเรือน นับได้ว่าจำเลยถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม เป็นเหตุให้จำเลยบันดลโทษ และการกระทำของจำเลยต่อเนื่องมาจากการที่จำเลยถูกยั่วโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2508)

จำเลยมีครรภ์กับผู้เสียหาย แล้วไปขอให้ผู้เสียหายสู้ขอ ผู้เสียหายกลับพูดว่า “มึงยอมให้กูเล่นทำไม” จำเลยจึงใช้ปืนยิงผู้เสียหายไป 3 นัด ดังนี้ ถือว่าจำเลยทำไปโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุไม่เป็นธรรม มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1713/2511)

ผู้ตายด่าและทุบตีบหน้าจำเลยก่อน จำเลยได้รับบาดเจ็บจึงใช้มีดทำร้ายยาวทั้งตัวทั้งด้าม 1 คีบแทงผู้ตายไป 1 ที แล้ววิ่งหนี มีดถูกยอดอกผู้ตายถึงแก่ความตายดังนี้ จำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาและโดยบันดลโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 220/2513)

จำเลยเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการแจกยาพระราชทาน ผู้ตายเมาสุรากล่าวถ้อยคำหยาบคายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการแจกยา จำเลยเข้าห้ามก็ชกต่อยเอา จำเลยจึงได้ใช้อาวุธปืนยิง ถือว่าจำเลย

ถูกยั่วโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 373/2513)

ผู้ตายเคยหลอกจำเลยไปร่วมประเวณีมาก่อน แล้วผู้ตายยังมาด่าว่าใส่ความจำเลย ว่าเป็นคนชั่วช้าในทางประเวณีต่อหน้าสามีของจำเลยอีก เช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการกระตือรือร้นแห่งจำเลยอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น การที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายไปในขณะนั้น 6 นัดติด ๆ กันถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยย่อมมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 551/2514)

วันเกิดเหตุ ผู้ตายมาทวงเงินค่าพระเครื่องที่ผู้ตายหาว่าจำเลยเป็นคนซื้อ จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นคนซื้อผู้ตายก็ด่าจำเลยว่า มีงอย่าหมางมึงเอาจริง ถ้าอย่างนั้นมึงลูกแม่ไม่สั่งสอน หมาเย็ดแม่ และเมื่อผู้ตายลงจากเรือนไปแล้ว ก็ยังด่าจำเลยต่อไปอีกด้วยถ้อยคำหยาบคายก้าวร้าวถึงบิดามารดาของจำเลยต่อเนื่องกันตลอดเวลา จนจำเลยอดโทสะไว้ไม่ได้ ตามไปใช้มีดฟันผู้ตายจนถึงแก่ความตาย ดังนี้ ถือว่าจำเลยกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 266/2515)

ผู้ตายเมาสุรามาด่าจำเลยโดยไม่ออกชื่อ แล้วเข้าบ้านไปถือมีดดาบมาทำร้ายจำเลยอีก จำเลยถือไม้ไผ่ด้ามพลั่วอันหนึ่งเดินไปหาผู้ตาย ต่างพูดทำร้ายกัน ผู้ตายใช้มีดดาบฟันจำเลยก่อน จำเลยหลบทันและล้มลงยังพื้นดิน แล้วจำเลยลุกขึ้นใช้ไม้ไผ่ที่ถือมานั้นตีผู้ตายถึงแก่ความตาย การที่จำเลยถือไม้เดินไปหาผู้ตายเป็นการแสดงความสมัครใจที่จะต่อสู้กับผู้ตาย จำเลยจะอ้างการป้องกันไม่ได้ แต่การที่ผู้ตายมาด่าจำเลยแล้วกลับไปเอามีดดาบมาทำร้ายจำเลยอีกและยังเป็นฝ่ายลงมือฟันจำเลยก่อนด้วยเช่นนี้ เป็นการข่มเหงจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ต้องถือว่าที่จำเลยตีผู้ตายไปในขณะนั้นเป็นการกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 550/2517)

ส.ป.ด่าจำเลยหยาบซำรุนแรงประมาณครึ่งชั่วโมง จำเลยคว้ามีดดาบไปฟัน ส.ป.ตาย และฟัน ค. น้อง ส.ด้วย แต่ไม่ตาย เพราะ ค. พัวพันอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุเสมือนสนับสนุนเป็นพวก ส.ป.ให้ฮึกเหิม ถือว่าการที่จำเลยฟัน ค. เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1704/2518)

ผู้ตายพยายามขึ้นใจให้จำเลยตีมสุราทั้งที่จำเลยปฏิเสธว่าป่วย ผู้ตายเอาแก้ววางจำเลย ผลักจำเลยล้มลง แล้วเอาไหล่ดันจำเลย ผู้ตายทำให้แทง จำเลยแทง 1 ที เป็นบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2264/2520)

พ่อตาด่าบุตรเขยถึงตระกูล บุตรเขยห้ามก็ไม่ฟัง ด่าแล้วด่าอีก บุตรเขยฟันพ่อตาดตายในขณะนั้น เป็นบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1606/2521)

ผู้ตายเมาสุราเอาเท้าพาดหัวจำเลยลูบเล่น จำเลยจึงทำร้ายผู้ตาย เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 และบันดลโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3315/2522)

แนวคำพิพากษาศาลฎีกากรณีที่ถือว่าไม่เป็นการกระทำโดยบันดลโทษ

พระภิกษุบังคับจะเอาชีวิตจากจำเลยซึ่งเป็นศิษย์เนื่องจากจำเลยเป็นคนโมโหร้ายมีมีดไว้กั้ว จะมีเรื่อง จำเลยแสดงกิริยาขัดขืนจะต่อสู้พระภิกษุจึงใช้มีดพาดไปที่หนึ่ง จำเลยยกแขนรับบาดเจ็บ กระเด็นไป แล้วจำเลยโถมเข้าหาพระภิกษุกอดปล้ำกันล้มกลงไปกั้วมา จำเลยใช้มีดที่ถืออยู่แทงพระภิกษุ เช่นนี้ไม่เป็นการกระทำโดยบันดลโทษ ตามมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 429/2505)

ผู้เสียหายได้เคยซื้อของกินจากหญิงซึ่งเคยได้เสียกับจำเลยโดยที่ผู้เสียหายไม่รู้มาก่อน และเคยพูดจาเกี่ยวกับพาราสีหญิงนั้น คินเกิดเหตุ จำเลยรู้เรื่องจากคำบอกเล่าของหญิงนั้นว่า ผู้เสียหายยังพูดจาเกี่ยวกับพาราสีเพื่อจะติดพันหญิงนั้นอีก จำเลยต่อว่าผู้เสียหาย ผู้เสียหายปฏิเสธ จำเลยจึงใช้มีดฟันผู้เสียหายโดยผู้เสียหายมิได้กอดปล้ำหญิงนั้น การกระทำของจำเลยจะอ้างว่าได้กระทำผิดโดยบันดลโทษตามมาตรา 72 ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1281/2508)

จำเลยเห็น ก. หาเหตุอยู่กับ ท.ซึ่งเป็นภรรยาของจำเลย จำเลยมีความหึงหวงจึงใช้มีดเข้าไปฟัน ก. ก่อน ก.ต่อสู้ป้องกันตัวจำเลยฟัน ก. 2 - 3 ที ท.จึงเข้าไปช่วยป้องกัน ก.โดยกอดจำเลยไว้ จำเลยแทง ท.จน ท.ถึงแก่ความตาย แล้วไล่ทำร้าย ก.ถึงแก่ความตายอีก ดังนี้ไม่มีเหตุที่จำเลยจะอ้างได้ว่าจำเลยทำร้ายผู้ตายทั้งสองโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 539/2509)

ฎีกาที่ 1082/2511 ผู้ตายเป็นคนเข้าไปพูดทำทนายจำเลยก่อนและถือมีดพรวดจะเข้าฟันจำเลย จำเลยแย่งมีดพรวดมาได้ ผู้ตายใช้มีดพรวดจะแทงจำเลยอีกจำเลยจึงใช้มีดพรวดฟันที่ศีรษะผู้ตายล้มลง และฟันซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้ เป็นการกระทำโดยป้องกันเกินสมควรกว่าเหตุไม่ใช่เป็นเรื่องบันดลโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1082/2511)

ฎีกาที่ 425/2512 เพื่อนของผู้ตายกับเพื่อนของจำเลยจะต่อยกัน จำเลยเข้าไปตีเพื่อนผู้ตายเพื่อช่วยเหลือเพื่อนของจำเลย ผู้ตายจึงเตะจำเลยเพื่อช่วยเหลือเพื่อนของผู้ตาย ดังนี้ จะถือว่าจำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยผลอันไม่เป็นธรรมจากผู้ตายไม่ได้ เพราะจำเลยทำร้ายเพื่อนผู้ตายก่อน การที่จำเลยใช้มีดแทงผู้ตายจึงไม่ใช่เป็นการกระทำโดยบันดลโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 425/2512)

ฎีกาที่ 1603/2512 เมื่อพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นกรณีวิวาทสมัครใจต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน จำเลยจะยกข้อต่อสู้ว่าจำเลยได้กระทำไปโดยบันดาลโทสะหาได้ไม่ เพราะจำเลยสมัครใจต่อสู้มาแต่แรก มิได้ถูกฝ่ายผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมก่อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1603/2512)

ฎีกาที่ 1272/2513 ผู้ตายเป็นผู้บังคับกองบังคับบัญชาจำเลย ได้สั่งจำเลยตามอำนาจหน้าที่ให้ไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบ จำเลยละเลยไม่ปฏิบัติตามกลับประพฤติผิดวินัย เมาสุราอาละวาดในบาร์ พกปืนเถื่อนและขัดขืนคำสั่งไม่ยอมออกจากบาร์ เมื่อถูกนำตัวมาพบผู้ตาย ผู้ตายสั่งให้ไปสถานีตำรวจ จำเลยกลับพูดจาทำทนายจะยิงกับผู้ตายต่อหน้าประชาชน ผู้ตายตบหน้าจำเลย 1 ทีแล้วสั่งให้ไปสถานีตำรวจ ระหว่างทางจำเลยบังอาจทำร้ายผู้ตายและทำร้ายกับผู้ตายอีก เมื่อไปถึงสถานีตำรวจแล้วผู้ตายชกและเตะจำเลยอย่างละที่แล้วสั่งให้เอาตัวไปขัง จำเลยไปบ้านพัก เอาปืนมายิงผู้ตายที่หน้าสถานีตำรวจในขณะที่ผู้ตายไม่รู้ตัวเป็นการฆ่าผู้ตายเพราะเหตุที่ผู้ตายสั่งลงโทษจำเลยตามอำนาจหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่ได้กระทำตามหน้าที่ แม้ผู้ตายจะทำแก่จำเลยเกินไปบ้างก็เพราะจำเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และประพฤติผิดวินัยอย่างร้ายแรง การกระทำของผู้ตายไม่ทำให้ผู้ตายกลายเป็นไม่ใช่เจ้าพนักงาน และการกระทำของจำเลยไม่เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ เพราะการกระทำของผู้ตายต่อจำเลยได้ขาดตอนไปแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1272/2513)

ฎีกาที่ 1801/2513 ผู้ตายกับจำเลยทะเลาะกันแล้วผู้ตายถือไม้ยาวแค่แขนมายืนทำทนายอยู่ที่หน้าเรือนให้จำเลยลงไปตีกัน จำเลยเข้าไปหยิบปืนจากในเรือนลงเรือนไปอีก 1 วน จะถึงผู้ตาย ๆ เงือไม้ขึ้นจะตี จำเลยจึงยิงผู้ตาย ดังนี้ จำเลยจะอ้างว่ากระทำไปโดยบันดาลโทสะไม่ได้เพราะจำเลยสมัครใจมาแต่แรก และมีได้ถูกผู้ตายข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุไม่เป็นธรรมก่อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1801/2513)

ฎีกาที่ 559 /2514 ผู้ตายฝ่ายหนึ่ง กับจำเลยและพี่ชายของจำเลยอีกฝ่ายหนึ่งสมัครใจเข้าต่อสู้กันการที่จำเลยร่วมกับพี่ชายทำร้ายผู้ตายโดยจำเลยเป็นคนแทง พี่ชายของจำเลยเป็นคนยิง เช่นนี้จำเลยจะอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทสะไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 559/2514)

ฎีกาที่ 2457/2515 จำเลยกับผู้ตายได้วิวาทกอดปล้ำทำร้ายกัน ผู้ตายหยิบมีดดาบออกมาฟันจำเลยที่แขนและศรีษะ จำเลยแย่งมีดดาบนั้นได้ใช้ฟันผู้ตาย 3 ครั้งดังนี้ เมื่อจำเลยกับผู้ตายสมัครใจต่อสู้กัน จำเลยจะอ้างว่ากระทำไปเพราะบันดาลโทสะไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2457/2515)

ฎีกาที่ 871/2518 จำเลยก่อเหตุพูดเป็นการประจานผู้ตายว่า ลักวีทของพี่จำเลย ผู้ตายจึงตอบได้ว่า “แต่น้องสาวของมึงกูก็จะเย็ดอยู่” จำเลยโกรธจึงใช้ขวานฟันผู้ตาย 1 ที่ตายคาที่ถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ไม่เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ ตามมาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 871/2518)

ฎีกาที่ 617/2520 โจทก์ต่อว่าจำเลยว่ามองหน้าทำไม เป็นตำรวจหรือตำรวจไม่สำคัญ จำเลยก็ชักปืนยิงโจทก์ คำพูดเช่นนี้ระคายเคืองอยู่บ้าง แต่ไม่ถึงข่มเหงอย่างร้ายแรง และไม่เป็นธรรมที่จะลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 (คำพิพากษาฎีกาที่ 617/2520)

ฎีกาที่ 1480/2520 จำเลยเถียงกับผู้เสียหายเรื่องผู้เสียหายสงสัยว่าจำเลยเป็นชู้กับภริยาผู้เสียหาย จำเลยยิงผู้เสียหายด้วยปืนลูกซองสั้น 1 นัด ในระยะ 1 วา เป็นแผลเล็กน้อยรักษาในโรงพยาบาล 2 วันก็กลับบ้านได้ แสดงว่าปืนไม่อาจทำให้ตายได้ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288,81 ไม่เป็นบันดาลโทสะ หรือป้องกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1480/2520)

ฎีกาที่ 2513/2520 ฐ.โต้เถียงกับจำเลยแล้วเดินเข้าหาจะทำร้ายจำเลยยิง ฐ. 3 นัด ถูกโคนขาซ้าย ฐ. ไม่มีอาวุธ เป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุแต่ไม่เป็นบันดาลโทสะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2513/2520)

ตอนที่ 3

เด็กกระทำความผิด

เด็กกับผู้ใหญ่อย่อมมีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกัน กฎหมายจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่เด็ก และถึงแม้เด็กจะกระทำความผิด กฎหมายก็ยังคงกำหนดถึงวิธีการที่จะใช้กับเด็กให้แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ ขอแยกอธิบายตามอายุของเด็กตั้งแต่ยังไม่เกินเจ็ดปีจนกระทั่งถึง ยี่สิบปีเป็นพวก ๆ ไป กล่าวคือ

1. เด็กอายุไม่เกินเจ็ดปี
2. อายุกว่าเจ็ดปีถึง สิบสี่ปี
3. อายุกว่าสิบสี่ปีถึง สิบเจ็ดปี
4. อายุกว่าสิบเจ็ดปีถึง ยี่สิบปี

เด็กเหล่านี้ อาจต้องผูกพันถึงบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเด็ก จะต้องรับผิดชอบบางประการในกรณีที่เด็กกระทำความผิดด้วย.

1. เด็กอายุไม่เกินเจ็ดปี

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 บัญญัติว่า **“เด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”**

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กฎหมายได้สันนิษฐานว่าเด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปียังไม่สามารถรู้ผิดชอบได้ แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าเด็กนั้นเป็นเด็กฉลาดมาก และมีความรู้ผิดชอบดีก็ตาม เมื่อเด็กได้ไปกระทำความผิดกฎหมายก็ยังห้ามเด็ดขาดว่ามีให้อาโทษแก่เด็กนั้น และมีให้ศาลใช้ดุลพินิจอันใดเลยในการลงโทษ ถือว่าเด็กที่กระทำความผิดนั้นไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญาใด ๆ แต่เหตุแห่งการไม่ต้องรับผิดนี้เป็นเหตุส่วนตัวของเด็กผู้นั้นโดยเฉพาะเท่านั้น ผู้อื่นซึ่งได้ร่วมกระทำความผิดกับเด็กนั้น จะไม่ได้รับยกเว้นโทษร่วมกับเด็กด้วย เช่น ผู้ใหญ่ ใช้ จ้างวาน ให้เด็กกระทำความผิด ผู้ใหญ่ที่ ใช้ จ้าง วาน นั้นจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ไม่ได้รับยกเว้นโทษ

ความผิดที่กฎหมายยกเว้นโทษให้สำหรับเด็กที่มีอายุไม่เกินเจ็ดปีนี้ มิได้จำกัดความรับผิดชอบจะเป็นความผิดฐานใด มาตราใดก็ตาม ในเมื่อเด็กนั้นอายุยังไม่เกินเจ็ดปีเป็นผู้กระทำ เด็กนั้นย่อมไม่ต้องรับโทษ

ส่วนการคำนวณอายุของเด็กที่กระทำความผิดนั้น นับถึงวันที่เด็กกระทำความผิดเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อนับถึงวันที่เด็กกระทำความผิดอายุต้องไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ มิฉะนั้นนับถึงวันที่จับกุมเด็กได้

หรือวันที่ได้ฟ้องร้องต่อศาล เช่น เด็กเกิดวันที่ 1 มกราคม 2515 เด็กนั้นจะมีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม 2522 ถ้าเด็กได้ไปกระทำความผิดก่อนหรือภายในวันที่ 1 มกราคม 2522 ก่อนพ้นเวลา 24 นาฬิกา ก็ต้องใช้มาตรา 73 นี้บังคับแก่การกระทำความผิดของเด็กนั้น

2. เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น นอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองและศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไป โดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 58 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานอื่นใด เพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น นอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคล หรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรม และสั่งสอน ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ ในเมื่อบุคคล หรือองค์การนั้นยินยอม

ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคล หรือองค์การนั้นม้อ่านางเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำ ตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือ สถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึก และอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2), (3), (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะที่ใดภายในระยะเวลาที่ศาล กำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาล โดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคล หรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์ เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ ตามอำนาจในมาตรานี้"

เด็กจำพวกที่มีอายุไม่เกินกว่า 14 ปี ถึงแม้ว่าตามความรู้สึกของคนทั่วไป จะเห็นว่าในปัจจุบัน เด็กที่อายุประมาณนี้ จะมีความรู้ผิดชอบในทางอาญาบ้างแล้วก็ตาม แต่กฎหมายก็ยังเห็นว่ายังไม่ สมควรใช้วิธีการลงโทษทางอาญา เช่นเดียวกับผู้ใหญ่โดยทั่ว ๆ ไป เมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมาย จะเห็นได้ว่า

1. เด็กที่อายุกว่าเจ็ดปี แต่ไม่เกินสิบสี่ปีนี้ จะลงโทษอาญาแก่เด็กไม่ได้เป็นอันขาด และ
2. ให้ศาลใช้วิธีการสำหรับเด็ก เพื่อที่จะแก้ไข ปรับปรุง ให้เด็กได้กลับตัวเป็นคนดีต่อไป

ในอนาคต

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ศาลจะลงโทษทางอาญาแก่เด็กที่อายุกว่าเจ็ดปี แต่ไม่เกินสิบสี่ปี ไม่ได้ แต่ก็มิใช่ปล่อยตัวเด็กไปเลยทีเดียวเหมือนเด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี ศาลจะต้องเลือกใช้วิธีปฏิบัติ ต่อเด็ก วิธีใดวิธีหนึ่ง ตามความเหมาะสมของความรู้สึกผิดชอบของเด็กนั้น ๆ พฤติการณ์อื่น ๆ ความ ร้ายแรงของความผิดที่เด็กนั้นได้กระทำ ความประพฤติหรืออุปนิสัยของเด็กแต่ละคนนั้นประกอบ การพิจารณาว่าจะเลือกใช้วิธีปฏิบัติต่อเด็กวิธีใด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 74 ซึ่งแยกพิจารณาวิธี การที่ใช้สำหรับเด็ก ตามลำดับดังนี้

ประการที่ 1 มาตรา 74 (1) ศาลว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป วิธีการนี้เป็นวิธี การที่ศาลสมควรใช้กับเด็กมากที่สุด ในกรณีที่เด็กได้กระทำความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ครั้งแรก และ ศาลเห็นว่า ถ้าได้ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้ว เด็กก็จะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก หรือแม้แต่เด็กนั้น ได้เคยกระทำความผิดมาแล้ว แต่ศาลเห็นว่าสมควรจะให้โอกาสแก่เด็กนั้นอีก เพราะในครั้งหลังนี้ เด็กได้กระทำความผิดขึ้นเพราะความจำเป็น เช่น เด็กหิว เลขขโมยอาหารจากร้านอาหาร มารับ

ประทาน เป็นต้น ศาลก็อาจจะว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป

นอกจากศาลจะว่ากล่าวตักเตือนตัวเด็กเองแล้ว ศาลอาจเรียกตัวบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้ ซึ่งกรณีนี้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรซึ่งกฎหมาย มิได้บังคับไว้ เหมือนกับการกล่าวตักเตือนตัวเด็กผู้กระทำความผิด ดังคำที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่า “ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้”

บิดามารดา ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น หมายถึง บิดามารดา โดยชอบด้วยกฎหมาย และตามตัว บทกฎหมาย มิได้แยกว่าเป็นบิดา หรือมารดา จึงแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรว่า ควรเรียกมาทั้งบิดามารดา หรือเฉพาะบิดา หรือเฉพาะมารดา คนใดคนหนึ่ง **ส่วนผู้ปกครอง** หมายความว่า ผู้ได้รับการแต่งตั้ง จากศาล ให้เป็นผู้ปกครองเด็กตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1585, 1586 สำหรับ **บุคคลที่เด็กอาศัยอยู่** หมายถึง บุคคลอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ ทางกฎหมายกับเด็กเช่นเดียวกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง แต่ตามความจริงเด็กได้อาศัยอยู่กับบุคคลนั้น

ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ที่ให้เรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัย อยู่มาตักเตือนด้วยนั้น หมายถึง ให้เรียกคนใดคนหนึ่งมามิใช่เรียกมาทั้งสามคน

ประกาศที่ 2 มาตรา 74 (2) ศาลได้แยกวิธีปฏิบัติออกเป็นสองกรณี คือ

1. ถ้าเด็กมีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นสามารถดูแลเด็กได้ ศาลก็จะมีคำสั่งมอบตัวเด็กนั้นให้กับบิดามารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติตาม ซึ่งข้อกำหนดนี้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองจะ**ไม่ยอมรับไม่ได้** และวิธีการวางข้อกำหนดนี้ไม่ถือว่าศาลปล่อยตัวเด็กไปลอย ๆ แต่เป็นการมอบตัวเด็กให้กับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง โดยวางข้อกำหนดให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตาม

ข้อกำหนดที่ศาลวางไว้ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติตาม มีดังนี้

- 1.1 ระวังมิให้เด็กนั้นก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสามปี
- 1.2 กำหนดจำนวนเงินตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินครั้งละ 1,000 บาท ซึ่งบิดามารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลในเมื่อเด็กนั้นได้ก่อเหตุร้ายขึ้น

สำหรับจำนวนเงินที่จะต้องชำระนี้ เมื่อเด็กก่อเหตุร้ายขึ้น ศาลอาจจะสั่งให้ชำระไม่เต็ม ตามที่กำหนดไว้ก็ได้ และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน 1.1 เมื่อเด็กได้ก่อเหตุร้ายขึ้นก็ครั้ง ศาล

จะสั่งให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองชำระเงินได้ทุกครั้ง จนกว่ากำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่งจะสิ้นสุดลง

คำว่า “ก่อเหตุร้าย” มีความหมายเพียงใด? คำว่า “ก่อเหตุร้าย” หมายความว่า เหตุร้าย ซึ่งทำให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สิน ไม่ได้หมายถึง การกระทำความผิดทางอาญาเท่านั้น แต่หมายความว่าเหตุร้ายอื่น ๆ ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อ ความสงบเรียบร้อยด้วย

2. ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น นอกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เช่น เด็กมีบิดามารดา อยู่ต่างจังหวัด ได้เข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯ แล้วได้อาศัยอยู่กับพระที่วัด หรืออยู่กับญาติ และศาล เห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครอง มาวางข้อกำหนดดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ศาล ก็จะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามดูว่า เขาจะยอมรับข้อกำหนดเช่นเดียวกับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ดังได้กล่าวมาแล้วใน 1. หรือไม่ เพราะในกรณีนี้กฎหมายเห็นว่าไม่เป็นการสมควร ที่จะบังคับให้บุคคลที่ซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วยต้องยอมรับข้อกำหนดเหมือนอย่างบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เพราะการที่เขาได้รับเด็กให้อาศัยอยู่ด้วย ก็นับว่าเป็นความกรุณาของเขาอยู่แล้ว ถ้าผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ ยอมรับข้อกำหนดศาลก็จะมอบตัวเด็กคืนให้เขาไป ถ้าเขาไม่ยอมรับศาลก็ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 74 (3) หรือ (4) หรือ (5) ต่อไป

แต่การที่ศาลจะมอบตัวเด็กให้ไปนั้น ศาลก็ต้องพิจารณาดูเสียก่อนว่า บุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วย สามารถดูแลเด็กได้หรือไม่ เช่นเดียวกับการมอบตัวเด็กให้กับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ศาลก็ จะต้องพิจารณาดูเช่นกันว่าจะสามารถดูแลเด็กได้หรือไม่ เพราะในบางครั้ง หรือในบางกรณี ผู้ที่ เด็กอาศัยอยู่นั้น อาจจะเป็นผู้ก่อให้เกิดการทำความผิดเองก็ได้

แต่บุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยนี้ ไม่มีอำนาจเหนือเด็กตามกฎหมายแพ่ง แต่ถึงกระนั้นศาลก็ยังมี อำนาจสั่งให้เขาชำระเงินได้ตามข้อกำหนด ในเมื่อเขาได้ยอมรับต่อศาลแล้วว่า เขาได้ยอมรับข้อ กำหนดดังกล่าวแล้ว

วิธีการบังคับตามข้อกำหนดนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 77 ได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่ ศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อ เหตุร้ายตามความในมาตรา 74 (2) ถ้าเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจ บังคับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนด นั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ไม่ชำระเงิน

ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ เพื่อใช้เงินที่จะต้องชำระก็ได้

ในกรณีที่ศาลได้บังคับให้บิดามารดา หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ชำระเงิน ตามข้อกำหนดแล้วนั้น ถ้าศาลมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งที่ได้วางข้อกำหนดนั้นเป็นอย่างอื่นตามความในมาตรา 74 บรรทัดท้ายก็ให้ข้อกำหนดนั้นคงใช้บังคับให้ต่อไป จนถึงเวลาที่กำหนดไว้ ในข้อกำหนดนั้น"

เมื่อพิจารณาตามตัวบทกฎหมาย จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขที่ศาลจะสั่งบังคับ ผู้รับข้อกำหนดของศาลให้ชำระเงิน เมื่อเด็กได้ก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาในข้อกำหนดได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่า ผู้รับข้อกำหนดได้ใช้ความระมัดระวังเด็กตามสมควรหรือไม่ และจำนวนเงินนี้ ศาลอาจจะสั่งลดลงไปจากที่กำหนดไว้เดิมก็ได้ และแต่ละครั้งที่เด็กได้ก่อเหตุร้าย ศาลจะสั่งให้ชำระเงินเท่าใดก็ได้ ไม่จำกัดเท่ากันทุกครั้งไป

คำสั่งให้ผู้รับข้อกำหนดชำระเงินนี้ ต้องระบุระยะเวลาให้ชำระในระยะเวลาให้ชำระในระยะอันสมควร ถ้าไม่ชำระภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลจะสั่งยึดทรัพย์สินได้เลยทีเดียว (ทำนองเดียวกันกับการบังคับตามสัญญาประกันในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119)

ประการที่ 3 มาตรา 74 (3) ในกรณีที่ศาลได้มอบตัวเด็กให้กับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย โดยวางข้อกำหนด ให้ระวังมิให้เด็กก่อเหตุร้ายอย่างดียังไม่พอ ศาลยังมีอำนาจที่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติเด็ก เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ กล่าวคือ ในกรณีตามมาตรา 74 (3) นี้ เป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมจากประการที่ 2 โดยให้ศาลกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติเด็กนั้น เพิ่มขึ้นอีกด้วย เงื่อนไขนี้ให้ดำเนินตามมาตรา 56 เรื่องการรอกาลลงโทษ แต่ในมาตรา 56 มิได้บังคับให้ศาลตั้งพนักงานคุมประพฤติ เพียงแต่อาจสั่งให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน ตามที่ศาลได้ระบุไว้เท่านั้น แต่ตามมาตรา 74 (3) นี้ ได้บังคับให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานอื่นใด เพื่อคุมประพฤติเด็กนั้น ในเมื่อศาลกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเด็กนั้นไว้

ประการที่ 4 มาตรา 74 (4) เป็นกรณีที่เด็กไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ไม่ยอมรับข้อกำหนด หรือเด็กไม่ได้อาศัยอยู่กับผู้ใดที่จะยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวมาแล้วข้างต้นได้ ศาลก็จะมอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคล หรือองค์การที่ยินยอมรับเด็กและศาลเห็นว่าสมควรที่จะเป็นผู้ดูแลอบรม และสั่งสอนเด็กได้ ตามระยะเวลาอันสมควร และในกรณีนี้ ศาลไม่มีอำนาจวางข้อกำหนดดังในมาตรา 74 (2) "บุคคลที่ศาล

จะมอบเด็กนี้ เป็นบุคคลใดก็ได้ไปอบรม ดูแล และสั่งสอน ส่วนองค์การ” นั้นก็ไม่จำเป็นต้องเป็นนิติบุคคลแต่ประการใด

การมอบตัวเด็กให้กับบุคคล หรือองค์การที่รับเด็กไปนี้ กฎหมายให้อำนาจบุคคล หรือองค์การ มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้ปกครองเฉพาะ เพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่ และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร แต่ไม่มีอำนาจในทางทรัพย์สิน ตลอดจนถึงเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็ก

ตามตัวบทกฎหมายในมาตรา 74 (4) ซึ่งมอบอำนาจปกครองเด็กให้อยู่กับบุคคล หรือองค์การนี้ กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาอย่างสูงที่ศาลจะมอบตัวไว้ แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า อำนาจปกครองที่ศาลจะมอบให้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 74 (4) นี้ เป็นการมอบอำนาจปกครองบางส่วน และถึงแม้กฎหมายจะมีได้กำหนดระยะเวลาอย่างสูงไว้ก็ตาม กำหนดเวลาอย่างสูงนี้ผู้เขียนเห็นว่า ย่อมไม่เกินกว่าเวลาที่เด็กบรรลุนิติภาวะ ซึ่งการบรรลุนิติภาวะนี้มีผลให้อำนาจปกครองหมดไป

ประการที่ 5 มาตรา 74 (5) ศาลจัดส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ในกรณีตามประการที่ 5 นี้ ศาลมักจะใช้กับเด็กที่เกรงซึ่งเห็นว่าการจัดการตามประการที่ 1 ถึงประการที่ 4 จะไม่ช่วยให้เด็กได้กลับตัวได้

กำหนดระยะเวลาที่เด็กจะอยู่ในสถานที่ดังกล่าว ศาลจะเป็นผู้กำหนดไว้ แต่ไม่เกินเวลาที่เด็กนั้นอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ในมาตรา 74 (5) นี้ กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาสูงสุดไว้ จึงไม่เกี่ยวกับอำนาจปกครองในทางแพ่งและปัญหาการบรรลุนิติภาวะของเด็ก

การเปลี่ยนแปลงคำสั่งของศาล

คำสั่งที่ศาลได้ออกตามความในมาตรา 74 (2), (3), (4) และ (5) นั้น ศาลย่อมมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือมีคำสั่งใหม่ได้ ในเมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง หรือมีคำสั่งใหม่นี้ ไม่อยู่ในข้อห้ามมิให้ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ขาดอันถึงที่สุดไปแล้ว ตามหลักทั่วไป

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมนี ศาลจะสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมบางส่วน หรือมีคำสั่งใหม่ทั้งหมดให้เบาลง หรือให้หนักขึ้นก็ได้ หรืออาจจะสั่งปล่อยตัวเด็กไป ดังในมาตรา 74 (1) ก็ได้ แต่

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนี้จะต้องอยู่ในเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงคำสั่งใหม่ จะต้องอยู่ภายในระยะเวลาของคำสั่งเดิม กล่าวคือ ยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาของคำสั่งเดิม
2. การเปลี่ยนแปลงคำสั่งใหม่ ศาลจะสั่งเอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคล หรือองค์การที่ศาลได้มอบตัวเด็กให้ไปดูแล
3. เมื่อพฤติการณ์ของคำสั่งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ข้อเท็จจริงเดิมที่ศาลได้นำมาเป็นข้อพิจารณาเมื่อครั้งออกคำสั่งเดิม ได้เปลี่ยนแปลงไป

3. อายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 บัญญัติว่า “บุคคลใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ และสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

ในมาตรา 75 นี้ กฎหมายไม่ใช้คำว่า “เด็ก” แต่ใช้คำว่า “บุคคล” ซึ่งก็น่าจะมีความหมายอย่างเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 ใช้คำว่า “ผู้ใดช่วย หรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี....”

ตามความในมาตรา 75 นี้ ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวง ที่เกี่ยวกับตัวผู้นั้นประกอบกันว่าจะสมควรพิพากษาลงโทษ หรือไม่ คำว่า “สิ่งอื่นทั้งปวง” น่าจะหมายถึงกรณีที่ได้บัญญัติไว้ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติ ปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานี การพิจารณานี้ ก็พิจารณาเด็กที่กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป

เมื่อศาลได้พิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ และสิ่งอื่นทั้งปวงของผู้กระทำความผิดแล้ว ย่อมกระทำได้ 2 ประการ คือ

1. จัดการตามมาตรา 74
2. ลงโทษอาญา แต่การพิพากษาลงโทษนี้ กฎหมายบังคับให้ศาลลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่ง กล่าวคือ ลดอัตราส่วนโทษขั้นสูง และขั้นต่ำลงกึ่งหนึ่ง แล้วลงโทษระหว่างนั้น เช่น ความผิดที่กระทำความผิดกฎหมายระวางโทษไว้ตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี การลดมาตราส่วน

โทษลงกึ่งหนึ่งก็คงเหลือจำคุกตั้งแต่ สามเดือนถึง สามปีหกเดือน ซึ่งศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษ ในระหว่างโทษ สามเดือนถึง สามปีหกเดือน ให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดได้ ตามความหมายของมาตรา 75 นี้ มิใช่เป็นการลดโทษที่จะลง กล่าวคือมิใช่กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ก่อนแล้ว จึงลดจากโทษที่กำหนดนี้

ข้อสังเกต

1. ลงโทษประหารชีวิตไม่ได้
2. ไม่มีการกักกันตามมาตรา 41
3. ไม่เรียกประกันทัณฑ์บนตามมาตรา 46
4. ไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษตามมาตรา 94

4. อายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดตามมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

บุคคลตามความในมาตรา 76 นี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ผิดชอบทางอาญาบริบูรณ์ (Criminal Capacity) เพียงแต่ให้ศาลมีอำนาจลดมาตราส่วนโทษได้ ถ้าศาลเห็นเป็นการสมควร และการลดมาตราส่วนโทษนี้ ศาลเลือกลดได้ 2 อัตรา คือ

1. ลดมาตราส่วนโทษลงหนึ่งในสาม
2. ลดมาตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง

จะใช้อัตราใด ให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่จะใช้ดุลพินิจนอกเหนือไปจาก 2 อัตราดังกล่าวไม่ได้ สำหรับบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 20 ปีขึ้นไป การลดโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดจะอาศัยอายุเช่นนี้ย่อมไม่ได้ แต่จะลดได้ก็เฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 เท่านั้น ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ข้อสังเกต การลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 76 นี้ แม้ศาลจะลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 76 แล้ว ศาลยังมีอำนาจลดโทษฐานมีเหตุบรรเทาโทษ ตามมาตรา 78 ได้อีก แต่เหตุผลต้องเป็นคนละอย่างกัน

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา มาตรา 75

การลดมาตราส่วนโทษ คือการลดอัตราโทษชั้นสูงและชั้นต่ำลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่ง แล้วจึงลงโทษระหว่างนั้น หากศาลกำหนดโทษลงไว้ก่อนแล้วลดโทษจากที่กำหนดไว้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2061/2514)

ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 4 ปี ศาลอุทธรณ์เห็นว่ายังไม่สมควรลงโทษจำคุกพิพากษาแก้เป็นว่า ให้ส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรม ณ สถานเยาวชนจนกว่าจำเลยจะมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ตามประมวลกฎหมาย มาตรา 75 ประกอบด้วย มาตรา 74 (5) ดังนี้ ถือว่าศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมาก โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงขอให้ลงโทษตามคำพิพากษาชั้นต้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1642/2515)

จำเลยอายุ 17 ปี ศาลลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 ต้องลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่งตามมาตรา 75 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1498/2518)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา มาตรา 76

จำเลย (อายุ 19 ปี) กับพวก ปล้นทรัพย์ในเวลากลางวัน อันน่าจะทำไปด้วยความคะนองตามประสา เด็กหนุ่ม ไม่ได้คิดและตระเตรียมการให้รอบคอบอย่างคนธรรมดาที่คิดจะทำการใหญ่ เช่นนี้ ผลที่ได้รับก็คือ พวกของตนถูกยิงตายไป 1 คน ตัวเองก็ถูกยิงบาดเจ็บ ดังนี้ ศาลลดมาตราส่วนโทษให้ 1 ใน 3 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 เป็นการสมควรแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 287/2510)

การลดมาตราส่วนโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 นั้น ต้องลดจากโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ไม่ใช่ลดโทษจากโทษที่วางแก่จำเลย ส่วนมาตรา 54 นั้น เป็นเรื่องการคำนวณการเพิ่มหรือลดโทษ หากใช้การลดมาตราส่วนโทษไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1312/2513)

การลดมาตราส่วนโทษโดยวางโทษเสียก่อนแล้วจึงลด หากถูกต้องไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1448/2513) ฎีกาว่าศาลควรลดมาตราส่วนโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 เป็นฎีกาข้อดุลพินิจของศาล จึงเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 111 - 112/2514)

การลดมาตราส่วนโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 และการลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 เป็นคนละเรื่องไม่เกี่ยวข้องกัน จะรวมลดไปด้วยกันไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1224/2514)

การลดมาตราส่วนโทษ คือการลดอัตราโทษชั้นสูงและชั้นต่ำลงหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งแล้ว จึงลงโทษระหว่างนั้น หากศาลกำหนดโทษลงไว้ก่อนแล้วลดจากโทษที่กำหนดไว้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2161/2514)

จำเลยอายุ 18 ปี ปล้นโคโดยใช้ปืนยิง แต่เมื่อพิเคราะห์จากการกระทำแล้ว เห็นว่ายังอ่อนต่อความรู้สึกผิดชอบ ศาลลดมาตราส่วนโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 656/2518)

ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลยตาม พ.ร.บ.อาวุธปืน ฯ ฐานมีอาวุธปืน 4 ปี ฐานพกอาวุธปืน 1 ปี ลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกรวม 2 กระทง 2 ปี 6 เดือน ริบของกลาง ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ฐานมีอาวุธปืน เป็นจำคุก 2 ปี ลดโทษแล้วจำคุก 2 กระทง 1 ปี 6 เดือน จำเลยฎีกาขอเท็จจริงได้เฉพาะฐานมีอาวุธปืน ซึ่งแก้มาก ฐานพกอาวุธปืนไม่ได้ คดีที่จำเลยรับสารภาพตามฟ้อง ศาลฟังข้อเท็จจริงตามที่โจทก์อ้างในฎีกา และจำเลยมิได้แก้ฎีกาเป็นอย่างอื่น เป็นเหตุผลในการวินิจฉัย ไม่ควรรอการลงโทษได้ในการกำหนดโทษใหม่ ศาลฎีกาลดโทษ ฐานอายุน้อยให้จำเลยก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 590/2522)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา มาตรา 77

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 77 มิใช่บทบังคับเด็ดขาดว่า ในกรณีที่เด็กก่อเหตุร้ายขึ้นแล้ว ศาลจักต้องบังคับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินตามข้อกำหนดเสมอไป แต่ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ชำระเงินน้อยกว่าที่ได้กำหนดไว้ หรือถ้าศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรก็อาจไม่บังคับให้ชำระเงินเลยก็ได้

จำเลยอายุไม่เกิน 14 ปี กระทำความผิด ศาลได้สั่งให้มอบตัวแก่บิดาจำเลยรับไปดูแล หากจำเลยก่อเหตุร้ายขึ้นภายใน 3 ปี ให้บิดาจำเลยชำระเงินต่อศาลครั้งละ 500 บาท ต่อมาจำเลยกระทำความผิดอีก ศาลจึงสั่งให้ปรับบิดาจำเลยตามข้อกำหนดดังกล่าว แล้วจำเลยได้กระทำความผิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในเวลากระชั้นชิดกัน สุดความสามารถที่บิดาจำเลยจะควบคุมดูแลได้ ทั้งปรากฏว่า บิดาจำเลยเป็นคนยากจนด้วย ดังนี้ ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่บังคับให้บิดาจำเลยชำระเงินตามข้อกำหนดสำหรับการก่อเหตุร้ายครั้งหลังได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1510/2515)